

Kristiina Kalleinen

Suurteos yhteisön voimaliikkeestä

Kristiina Kalleinen arvioi viisiosaisen Suomen Nuorisoseuraliikkeen historian.

Ministeri Jaakko Nummisen kirjoittama Suomen Nuorisoseuraliikkeen historia on 3 500-sivuinen ja lähes 13 kiloa painava järkäle, jonka koostaminen kesti lähes viisitoista vuotta.¹ Teossarjan ensimmäinen osa on tosin ensimmäisen kerran julkaistu jo vuonna 1961, eikä uuteen painokseen ole tehty mitään muutoksia. On tietysti hienoa, että tutkija vielä 50 vuoden jälkeenkin on tyytyväinen silloiseen työhönsä, mutta vähintään herää kysymys käytetyn tutkimuskirjallisuuden ajantasaisuudesta. Varmastikin vuoden 1961 jälkeen on ilmestynyt sellaista tutkimusta, jota olisi voitu käyttää hyväksi. Toinen hieman erikoinen ratkaisu mielestäni on saman esipuheen käyttö jokaisessa osassa; ehkäpä jokaiselle osalle olisi voinut laatia oman kyseiseen osaan johdattavan alkulauseen ja sisällyttää varsinainen esipuhe vain ensimmäiseen osaan. Varsinainen aiheeseen johdattava alkusana sisältyy vain teossarjan ensimmäiseen osaan.

Teossarja on ulkonaisesti komea ja laadukas paperin laatua ja kuvitusta myöten. Kovin lukijaystävällinen se ei ole painonsa ja laajuutensa vuoksi. Teossarjan käyttötarkoitus lieneekin olla

lähinnä hakuteos, jollaisena se toimii varsin hyvin: sisällysluettelot antavat riittävästi informaatiota ja viimeisessä osassa on liiteosa sekä hyvin laaja hakemisto-osuus paikkakunnittain. Oman kotiseutunsa nuorisoseurojen toimintaan on siis helppo perehtyä. Samoin teoksesta varmasti löytyy useimpien kotipaikkakuntien merkittävimmät henkilöt – löysin muutamia Pohjois-Pohjanmaan ja Oulun seudun silmäätekeviä henkilöitä, jotka olivat aktiivisia toimijoita myös nuorisoseuraliikkeessä. Esimerkkinä heistä mainitsen Otto Karhin, jonka mukaan yksi Oulun keskustan puistoista on nimetty – puisto tosin tunnetaan paremmin sen epävirallisella nimellä ”letkun puisto”, joka viittaa aikoinaan sen vieressä olleeseen paloasemaan. Myös laajasta kuvituksesta löytyy esimerkkejä useiden paikkakuntien nuorisoseurojen taloista, juhlista ja muusta toiminnasta sekä nuoriseseuralaisista. Nykyiseltä asuinalueeltani itäiseltä Uudeltamaalta löytyy kuvia Myrskylästä, Askolasta ja Pernajasta muutamia esimerkkejä mainitakseni. Oletettavaa on, että monet saattavat myös kuvista löytää omia joko edesmenneitä tai elossa olevia sukulaisiaan ja tuttaviaan.

Etelä-Pohjanmaalta yli maan

Teossarjan ensimmäinen osa käsittää vuodet 1881–1905 eli ajanjakson nuorisoseuraliikkeen

1. Jaakko Numminen: *Yhteisön voima. Suomen Nuorisoseuraliikkeen historia 1–5*. Suomen Nuorisoseurojen Liitto ry, Edita 2011. 3353 s.

synnystä suurlakkoon saakka. Nuorisoseuraliikkeen synty ja organisoituminen tapahtui ensiksi Etelä-Pohjanmaalla, jossa merkittävimpiä seuran organisoitumiseen vaikuttaneita henkilöitä olivat Juho Hietanen Laihialla ja Matti Sippola Kauhavalla. Sittenkin liikkeen ohjelman hahmottelijana toimi Santeri Alkio, joka johti liikettä aatteellisesti aina 1910-luvulle saakka. Alkion ajattelussa itsekasvatuksella oli hyvin merkittävä osuus, ja hän katsoi, että erityisen hyvin itsekasvatusta saatettiin harjoittaa nuorisoseurojen piirissä. Siveellisyys- ja raittiuskasvatus sekä taloudellinen kasvatus olivat hänen mukaansa tärkeitä nuorisoseurojen tehtäviä.

Nuorisoseuraliikkeen organisoitumisen alkuvaiheessa liike joutui hakemaan paikkaansa sekä suhteessa samoihin aikoihin organisoituneeseen raittiusliikkeeseen että myös kirkollisiin piireihin ja myöhemmin myös työväenliikkeeseen. Alkuvaiheessa papisto sekä herännäispiirit suhtautuivat nuorisoseuroihin nuivasti, mihin useimmiten vaikutti nuorisoseurojen iltamissa toisinaan harrastettu tanssi.

Poliittisen kasvatuksen Alkio katsoi sopivan parhaiten juuri nuorisoseuroille, sillä niiden piirissä hänen käsityksensä mukaan oli mahdollista antaa laaja kansalaissivistys, johon liittyi myös poliittiselle kasvatukselle tarpeellisten tietojen ja taitojen antaminen. Sen sijaan Alkio ei pitänyt tarpeellisena eikä hyväksynyt puolueiden omien nuorisjärjestöjen perustamista: hänen vakauksensa mukaan jokaisen ihmisen piti saada vapaasti muodostaa oma poliittinen kantansa, ja hän asetti loppuun saakka puolueettoman nuorisotyön poliittisen nuorisokasvatuksen edelle. Vaikka sittemmin Maalaisliiton perustamisen jälkeen nuorisoseuratoiminta helposti käsitettiin sen nuorisjärjestötoiminnaksi, pyrkivät nuorisoseurat edelleenkin pysymään irrallaan poliittisesta toiminnasta eikä poliittisten puhe- tai muiden tilaisuuksien järjestäminen kuulunut niiden toiminnan piiriin.

Ensimmäisenä 1880-luvun alussa organisoituneen Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuran ää-

nenkannattajaksi perustettiin aikakauslehti *Pyrkijä*, jota alettiin julkaista vuoden 1890 alusta lähtien päätoimittajanaan Santeri Alkio – Pyrkijän vastaavan toimittajan tehtävistä hän luopui vasta vuoden 1917 lopussa. Pyrkijää julkaistiin samalla nimellä vuoteen 1965 saakka, jonka jälkeen lehden nimeksi tuli *Nuorten Sanomat*. Tällä nimellä lehti ilmestyi 15 vuotta, jonka jälkeen palattiin Pyrkijä-nimeen. Vuodesta 1990 lähtien lehti on ilmestynyt *Nuorisoseuralehti*-nimisenä.

Etelä-Pohjanmaan esimerkin mukaan nuorisoseuroja alkoi 1880-luvulla syntyä muuallekin. Esimerkkinä mainittakoon Satakunnan Kauhatsa, jonne perustettiin nuorisoseura syyskuun alussa 1882. Merkittävänä aloitteentekijänä ja seuran sääntöjen laatijana oli tuolloin nuori ylioppilas E. N. Setälä, sittemmin professori, suomen kielen ja kansanrunouden tutkija, joka toimi 1920-luvulla myös sekä opetus- sekä ulkoministerinä. Hän oli myös uuden Turun yliopiston kansleri sekä ylipäänsä suomalaiskansallisen aatteen monitoimimies. Setälä oli muun muassa 1911 perustamassa Kalevalaseuraa, jonka puheenjohtajana hän toimi kuolemaansa 1935 saakka.

Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuran jälkeen seuraava alueellinen keskusseura perustettiin Etelä-Karjalaan 1890. Etelä-Karjalan nuorisoseuran johto oli huomattavasti radikaalimpaa kuin Etelä-Pohjanmaan nuorisoseurassa: Viipurissa perustetun Etelä-Karjalan nuorisoseuran johtotehtävissä tapaamme työväenliikkeen historiasta tuttuja nimiä kuten Hilja Pärssinen ja Matti Kurikka. Maininnan arvoista on myös se, että seuran johtokunnassa ja sittemmin vuosikymmenen jälkipuoliskolla sen esimiehenä toimi kauppaneuvos Juho Lallukka, suomalaiskansallisten ”pyrintöjen” mesenaatti. Hänen nimeään kantaa Helsingissä sijaitseva Lallukan taitelijakoti, joka perustettiin Lallukan testamentin määräyksestä.

Vuonna 1897 perustettiin siihen mennessä syntyneille paikallisille nuorisoseuroille keskusliitoksi Suomen Nuorison Liitto. Liiton ensimmäi-

seksi esimieheksi valittiin Arvi Grotenfelt, joka sittemmin toimi myös Raittiuden Ystävien päätoimikunnassa sekä Kansanvalistusseuran hallintoelimissä ja valittiin 1905 Helsingin yliopiston filosofian professoriksi. Raittiusaatteen ja kansanvalistustehtävän edistäminen olivat merkittävässä osassa myös nuorisoseurojen toiminnassa. Kuten aiemmin totesin, olisi joltain osin ollut suotavaa päivittää tekstiin vuoden 1961 jälkeen ilmestynyttä tutkimuskirjallisuutta – esimerkiksi raittiusliikkeen kyseessä ollessa voitaisiin huomioda vuonna 1986 ilmestynyt Irma Sulkusen väitöskirja.²

Vuoteen 1905 mennessä paikallisia nuorisoseuroja oli jo yli viisisataa, jotka suurimmaksi osaksi sijaitsivat maaseudulla. Muutamissa kaupungeissakin oli kuitenkin jo perustettu nuorisoseura, joista suurin oli 1897 perustettu Helsingin Nuorisoseura. Helsingin Nuorisoseuran suuruus selittyy muualta Suomesta sinne opiskelemaan tulleiden ylioppilaiden määrällä.

Monipuolinen toiminta

Teossarjan toisessa osassa seurataan nuorisoseuraliikettä ja nuorisoseurojen toimintaa vuoteen 1944 saakka. Keskeisenä kysymyksenä ennen vuotta 1918 oli suhde työväenliikkeeseen ja ylipäätään poliittiseen toimintaan. Santeri Alkio oli jo 1890-luvulta lähtien suhtautunut myönteisesti työväenaatteeseen pois lukien sosialismin maailmankatsomuksellinen pohja eli jyrkkä materialismi. Etenkin kaupungeissa nuorisoseurat ja työväestö lähenivät toisiaan, ja esimerkiksi Helsingin Nuorisoseura siirtyi vähitellen työväenliikkeen piiriin. Suurlakon jälkeen kilpailu ”sieluista” kiihtyi ja näkyi mm. nuorisoseurantalojen valtaamisina – nuorisoseurat olivat 1890-luvulta lähtien joko rakennuttaneet tai ostaneet itselleen talon omia tilaisuuksiaan varten. Vuoden 1918 jälkeen nuorisoseurat toimivat läheisessä yhteydessä suojeluskuntien kanssa ja useissa tapauksissa suojeluskunnat saivat käyttää nuorisoseurantaloa omiin tilaisuuksiinsa. Suojeluskunnat ymmärsivät varsin hyvin nuori-

seurojen merkityksen nuorison mielipiteenmuokkaajana.

Kansansivistystyön saralla merkittävää oli Nuorisoseuraopiston perustaminen 1922. Nuorisoseura-aatteen mukaisesti opistossa korostettiin poliittista puolueettomuutta ja vältettiin avoimen puoluepoliittisia kannanottoja. Työväenliikkeeseen suhtauduttiin pidättyvästi eikä vierailuja työväentalolla pidetty sopivana. Suomalaiskansallisen linjan korostaminen ja maaseudun elämäntavan eräänlainen ihannoiti oli opistossa ilmeistä. Talonpoika oli sankari ja maaseudun elämäntapa puhtaampaa ja aidompaa kuin kaupungeissa. Tähän suhteutuu oivallisesti myös nuorisoseurojen kotiteollisuuden edistämisyrittäminen jopa niin, että Keski-Suomen Nuorisoseuran ensimmäisissä ja toisissa säännöissä todettiin seuran tarkoituksiksi nimenomaan kotiteollisuuden edistäminen.

Seuratoimintaa käsittelevässä osassa kerrotaan seurojen kyläpiiritoiminnasta, niiden taloudesta, suhteesta nuorisotyöhön sekä seurojen johtamistavoista, nuorisoseurojen taloista ja kirjastoista sekä seurojen juhlakulttuurista ja erilaisista kulttuuritoiminnoista. Seuralehtiä esittelevässä luvussa käsitellään nuorisoseurojen käsinkirjoitettuja lehtiä ja niiden sisältöä. Etenkin ennen itsenäistymistä seuralehtien merkitys oli siinä, että käsinkirjoitettuna ne olivat sensuurin ulottumattomissa. Keskuseurat pitivät seuralehtien merkitystä suurena ja korostivat erityisesti niiden kasvatuksellista tehtävää. Siten ei olekaan ihme, että ne pyrkivät antamaan ohjeita lehtien sisällöstä ja toimitustavoista. Seuralehdillä oli epäilemättä tärkeä aatteellinen tehtävä, sillä niiden avulla saatettiin jäsenistön tietoon nuorisoseuratoiminnan tavoitteita ja käytännön toimintamuotoja. Esimerkiksi Nivalan Nuorisoseuran *Säkeniä*-lehdessä julkaisi seuran esimies

2. Irma Sulkunen (1986) *Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin*. Historiallisia tutkimuksia 134, SKS.

Kyösti Kallio aatteelliset kysymykset seuraavan kuukausikokouksen pohdittavaksi. Numminen toteaa näitä käsinkirjoitettuja seuralehtiä käsittelevän luvun lopuksi, että ne eivät ole juurikaan olleet historian tutkimuksen kohteena. Tilanne on tässä suhteessa muuttumassa, sillä esimerkiksi Saara Tuomaala on tutkinut Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen käsinkirjoitettuja lehtiä,³ ja Kirsti Salmi-Niklander tutkii käsinkirjoitettuja lehtiä meneillään olevassa tutkimusprojektissaan, jota hän on esitellyt Kasvatus ja aika -verkkolehden numerossa 1/2012.⁴

Nuorisoseurojen juhla kulttuuriin liittyi luonnollisesti myös Kalevalan ja kansallisten suurmiesten juhlinta. Vaikka onkin totta, että säännöllisesti ryhdyttiin helmikuun viimeistä päivää viettämään Kalevalan päivänä Kontiolahden kansanopistossa ja että tämän juhlapäivän vietto sittemmin yleistyi nuorisoseurojen piirissä, en pelkästään nuorisoseurojen ansioksi laittaisi Kalevalan päivän vieton yleistymistä koko maassa. Kalevalaa ja Kalevalan päivää juhlittiin toki muuallakin kuin nuorisoseurojen järjestämissä tilaisuuksissa, ja 1920-luvun alusta lähtien Kalevalan päivän kansallisesta organisoinnista oli vastuussa Kalevalaseura. Etenkin 1920-luvulla mutta jossain määrin seuraavallakin vuosikymmenellä Kalevalaseuran toimistosta lähetettiin Kalevalan päivän ohjelmalehtisiä ympäri maata eräänlaiseksi ohjelma-avuksi päivän tilaisuuksia suunnitteleville eri tahoille.

Kansalaiskasvatus on teossarjan neljännen osan teema, jonka puitteissa käsitellään laajasti muun muassa seurojen harjoittamaa liikuntakasvatusta, opintotoimintaa, suhdetta raittiuskysymykseen ja siveellisyyksymykseen, tapakasvatusta jne. Opintokerhotoimintaa esittelevässä luvussa mielenkiintoinen yksityiskohta on rajaseudun opintotoiminta, johon 1920-luvun alussa alettiin kiinnittää erityistä huomiota. Kansansivistyksellisellä opintokerhotyöllä nähtiin olevan tärkeä tehtävä nuoren valtion rajaseudun politiikassa. Niinpä vuoden 1922 valtiopäivillä kahdeksan kansanedustajaa, heidän

joukossaan jo aiemmin mainittu E. N. Setälä, tekivät anomusehdotuksen rajaseutujen sivistyksellisten ja taloudellisten olojen kohentamiseksi. Tästä toiminta alkoikin viritä, ja 1925 perustettiin Raja-Karjalan Sivistysliitto alueen opintokerhojen keskusjärjestöksi. Kuten Maria Lähteenmäki on osoittanut,⁵ oli rajaseututyö kokonaisvaltainen ohjelma pontimenaan Suomen turvallisuusintressit. Opintokerhotyö sivistykselliseen pyrkimykseen ja talouden kohentaminen (pientilojen perustaminen) oli osa tuota ohjelmaa samoin kuin poliittisen työn tekeminen suomalaisuutta korostamalla.

Vuonna 1933 Laatokan Karjalan nuorisoseurat erosivat Etelä-Karjalan keskusseurasta omaksi keskusseurakseen, jonka jälkeen se joutui läheiseen yhteistyöhön Raja-Karjalan Sivistysliiton kanssa. Niiden yhteiseksi lehdeksi perustettiin 1935 Nuori Karjala -aikakauslehti, joka on jatkanut ilmestymistään katkeamatta nykyyhetken saakka.

Oman laajan lukunsa on saanut nuorisoseurojen kotiseututyö, jota käsitellään perusteellisesti sota-aikaan saakka. Vaikka nuorisoseurojen kotiseututyö monine muotoineen epäilemättä oli erittäin merkittävää kotiseututyön alkamiselle, saa teoksesta vahvasti sen kuvan, että nuorisoseurat olivat ylioppilasosakuntien ohella lähes ainoita kotiseututyön harjoittajia. Näinhän ei kuitenkaan ollut vaan kotiseututyötä alkoi yhä enemmän harjoittaa monet muutkin piirit, joiden keskuselimeksi 1908 perustettiin kotiseutututkimuksen keskusvaliokunta. Tämän valiokun-

3. "Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen käsinkirjoitetut lehdet." Teoksessa *Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta*. Toim. Ilona Kempainen, Kirsti Salmi-Niklander ja Saara Tuomaala. Nuorisotutkimusverkosto 2011.

4. "Käsinkirjoitetut lehdet vaihtoehtoisena julkaisumuotona 1800-luvun ja 1900-luvun alun Suomessa."

5. Maria Lähteenmäki (2009) *Maailmojen rajalla. Kansanuksen rajamaa ja poliittiset murtumat 1911–1944*. Historiallisia tutkimuksia 243, SKS.

nan ohjaamassa kotiseutututkimustoiminnassa ei kuitenkaan ollut näkyvästi esillä nuorisoseurojen kotiseututyön erityispiirre eli kansallisen kulttuuripohjan merkityksen korostaminen. Valiokunnan puheenjohtajaksi tuli 1936 yksi suomalaiskansallisen kulttuuritoiminnan monitoimimiehistä Kustaa Vilkuna. Sodan jälkeen uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa myös kotiseututyöhön vapautui uusia voimia, syntyi 1949 Suomen Kotiseutuliitto eri puolille maata nuorisoseuroista riippumatta syntyneiden kotiseutuyhdistysten keskusorganisaatioksi.

Yhteisön voima -kirjasarjan viides osa käsittelee sotien jälkeistä aikaa samoilta näkökannoilta kuin edeltävissä osissa on nuorisoseuraliikkeentoimintaa käsitelty: opintotoiminta, juhlakulttuuri, kansanmusiikki, kansantanssi, näytelmätoiminta, paikallisten nuorisoseurojen suhteet keskusseuroihin, suhteet poliittisiin järjestöihin jne. Käsittelytapa on hyvin yksityiskohtainen, esi-

merkiksi nuorisoseurojen juhlakulttuuria koskevassa luvussa on myös bingo saanut oman alalukunsa. Liikuntakasvatusta koskevassa luvussa käydään läpi nuorisoseurojen harrastamat liikuntalajit kukin erikseen. Myös tässä osassa kotiseututyö ja kylätoimikuntien toiminta saavat laajan käsittelyn.

Kuluvalla vuosituhanella nuorisoseuraliike on edelleen voimissaan: vuonna 2006 nuorisoseurajärjestöön kuului 865 paikallista järjestöä ja yli 83 000 henkilöjäsentä. Ajat ovat muuttuneet ja monet nuorisoseuraliikkeen alkuvuosikymmenten tehtävistä ovat siirtyneet muiden tahojen hoidettavaksi ja vastuulle. Kaksi alkuperäistä toiminta-ajatusta on kuitenkin säilynyt 2000-luvulle saakka: nuorisoseuratoiminnan paikallisuus ja itsekasvatus, jonka mukaan ihmisen tulee jatkuvasti kasvattaa itseään ja asettaa itselleen uusia tavoitteita, olla omatoiminen ja samalla osallistuva. Alkiolainen perinne elää.